

УДК 657.12

Чернін О.Я.,

здобувач кафедри бухгалтерського обліку,
Житомирський державний технологічний університет, м. Житомир

ЕЛЕМЕНТИ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА ЩОДО ОПЕРАЦІЙ З ТОВАРАМИ

В статті досліджені основні елементи облікової політики операцій з товарами з урахуванням потреб користувачів в інформації. Врахування запропонованих елементів облікової політики при розробці розпорядчої документації сприятиме достовірному відображенню операцій з товарами підприємства.

Ключові слова: товари, облікова політика, елементи облікової політики, організація бухгалтерського обліку.

ЭЛЕМЕНТЫ УЧЕТНОЙ ПОЛИТИКИ ПРЕДПРИЯТИЯ ПО ОПЕРАЦИЯМ С ТОВАРАМИ

Чернин А.Я.

В статье исследованы основные элементы учетной политики операций с товарами с учетом потребностей пользователей в информации. Учет предложенных элементов учетной политики при разработке распорядительной документации способствовать достоверному отражению операций с товарами предприятия.

Ключевые слова: товары, учетная политика, элементы учетной политики, организация бухгалтерского учета.

ACCOUNTING POLICIE'S ELEMENTS ON OPERATIONS WITH GOODS

Chernin O.

The development basic elements of accounting policy operations with goods the needs of users in information. Consideration of the proposed elements of accounting policies in developing administrative documentation will facilitate the reliable operation of the display products company.

Keywords: products, accounting policies, elements of accounting policy, the organization of accounting

Постановка проблеми. Ефективність управлінських рішень залежить від сформованого інформаційного базису та повноти, об'єктивності і достовірності наданих облікових даних, які залежать від деталізації та рівня опрацювання облікової політики на підприємстві. Існування на законодавчому рівні диференційованих варіантів ведення бухгалтерського обліку товарів призводить до того, що облікова політика є одним із ключових інструментів регламентування обліково-аналітичного забезпечення системи управління. Разом з тим, у діяльності суб'єктів господарювання відстежуються негативні тенденції в частині формального характеру у процесі розробки облікової політики, неналежне врахування впливу галузевих особливостей на облікове відображення товарів,

використання стандартизованих формулювань та приділення не належної уваги питанням розробки Положення про облікову політику підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування облікової політики, її впливу на фінансові результати діяльності суб'єктів господарювання розглядали в своїй праці Ф.Ф. Бутинець, В.В. Сопко, Т.В. Барановська, П.Є. Житний, О.І. Пилипенко, М.С. Пушкар, В.Г. Швець, М.Т. Щирба та інші. Разом з тим, питанням облікової політики операцій з товарами на практиці приділяється недостатньо уваги, враховуючи існування та можливість використання різних варіантів формування та відображення їх в системі бухгалтерського обліку.

Метою статті є визначення елементів облікової політики підприємства щодо операцій з товарами з врахуванням потреб користувачів в інформації та вимог до бухгалтерського і управлінського обліку.

Основні результати дослідження. Відповідно до Закону України про “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні”, термін “облікова політика” означає сукупність принципів, методів і процедур, що використовується підприємством для складання та подання фінансової звітності [1]. Поряд з цим облікова політика визначає також способи організації та ведення бухгалтерського обліку на підприємстві, з урахуванням конкретних умов його діяльності.

Тому облікову політику можна розглядати, з одного боку, як сукупність прийомів і методів, за допомогою яких здійснюється регулювання бухгалтерського обліку в Україні в особі уповноважених на те законодавчих та виконавчих органів влади, з іншого — як сукупність конкретних методів і способів організації та форм бухгалтерського обліку, прийнятих підприємством на підставі загальних правил і особливостей господарської діяльності.

Облікова політика на рівні держави має враховувати такі складові зовнішнього та внутрішнього середовища: рівень розвитку ринкової економіки та ступінь демократизації суспільства, поширення процесу інтеграції економіки країни у світовий економічний простір та вимоги міжнародних інституцій щодо стандартизації та гармонізації обліку. З цією метою держава розробляє й приймає законодавчі акти та інші нормативні документи, що регулюють питання бухгалтерського та статистичного обліку і звітності.

Облікова політика підприємства повинна враховувати такі важливі фактори: форму власності та організаційно-правову структуру підприємства; вид економічної діяльності, що зумовлює особливості та умови облікової роботи; параметри підприємства за обсягами діяльності, номенклатури продукції, чисельності працюючих тощо; відносини з податковою системою, наявність пільг та умови їх отримання; умови забезпечення підприємства ресурсами та умови реалізації готової продукції; матеріально-технічне забезпечення обліково-аналітичної роботи підприємства та рівень забезпеченості кваліфікованими обліковими працівниками; умови організації та стимулювання праці, відповідальності тощо.

Облікову політику підприємство визначає самостійно в особі його керівника та головного бухгалтера відповідним наказом чи розпорядженням з обов'язковим розкриттям в окремих розділах методичних принципів побудови бухгалтерського обліку, техніки його ведення та складання фінансової і статистичної звітності, організації роботи бухгалтерської служби. Чинне законодавство надає широкі права стосовно формування облікової політики.

Формуючи облікову політику, необхідно керуватися основними принципами бухгалтерського обліку та фінансової звітності: обачності, повного висвітлення, автономності, послідовності, безперервності, нарахування та відповідності доходів і витрат, превалювання сутності над формою, історичної (фактичної) собівартості, єдиного грошового вимірника та періодичності. Принцип послідовності безпосередньо стосується облікової політики підприємства.

Від складових елементів облікової політики підприємства залежить як достовірне відображення господарських операцій так і інформація у фінансовій звітності.

“Формуючи облікову політику підприємства, вибирають, як правило, тільки один варіант із кількох, передбачених відповідними нормативними документами. Якщо чинним положенням не регламентується порядок ведення обліку стосовно якогось конкретного об'єкта, то підприємство самостійно встановлює його, виходячи з принципу доцільності, не порушуючи чинних положень бухгалтерського обліку” [6].

На недосконалої законодавчої регулювання в частині визначення складових облікової політики зазначає Ю.Б. Слободяник та Ю.О. Хоменко “Міністерством фінансів України було видано лист “Про облікову політику” [3], але належних методичних рекомендацій, окрім загальних положень та неповного переліку елементів облікової політики для стандартів, чинних на момент видання згаданого листа, він не містить” [5, с. 16].

Фатюха Н.Г. та І.В. Бобіна виділяють такі основні завдання облікової політики торговельного підприємства:

1. Визначення відповідальної особи за ведення бухгалтерського обліку в торгових точках;
2. Затвердження переліку посад, які відповідають за одержання і видання товарно-матеріальних цінностей;
3. Визначення складу постійно діючої інвентаризаційної комісії та встановлення строків інвентаризації;
4. Встановлення відповідальних осіб за первинний облік у торгових точках;
5. Затвердження робочого плану рахунків;
6. Організація аналітичного обліку руху товарно-матеріальних цінностей;
7. Розроблення методики бухгалтерського обліку на підприємстві за елементами основних складових облікової політики;
8. Розроблення графіка документообігу [7].

У складі облікової політики в частині товарів варто розглядати обов'язкові елементи, що розкривають її зміст. До тепер, серед дослідників не опрацьовано єдиного підходу до систематизації складових облікової політики.

Щирба М.Т. елементи облікової політики розглядає, як “конкретно вибраний або самостійно розроблений підприємством відповідно до умов і характерних особливостей його функціонування спосіб (прийом) або процедура організації та ведення обліку щодо конкретного об'єкта облікової політики” [9, с. 145].

Інші елементи облікової політики виділяє Л.П. Хабарова, серед яких автор наводить наступні:

– обрані підприємством способи обліку, варіантність яких передбачена документами нормативної системи регулювання обліку;

- способи обліку, які розробляє підприємство;
- елементи облікової політики, які враховують специфіку підприємства;
- елементи облікової політики, що виникають у процесі діяльності у звітному періоді;
- обов'язкові елементи облікової політики [8, с. 7].

Вважаємо за доцільне серед складових облікової політики операцій з товарами виокремлювати наступні: визначення і первинна оцінка товарів, облікова одиниця обліку товарів, методи оцінки товарів під час вибуття, нарахування торгівельної націнки, порядок проведення інвентаризації товарів, інші рішення, які необхідні для організації бухгалтерського обліку товарів.

Одним з найважливіших елементів облікової політики торговельного підприємства є визначення оцінки товарів під час вибуття. Згідно з П(С)БО 9 [4] і Методичними рекомендаціями з бухгалтерського обліку запасів [2] для оцінки товарів під час їх вибуття застосовують методи: ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів, середньозваженої собівартості, собівартості перших за часом надходження запасів (ФІФО), нормативних затрат, ціни продажу.

На підприємствах торгівлі застосовуються лише три методи оцінки вибуття запасів: середньозваженої собівартості, собівартості перших за часом надходження (ФІФО) та ціни продажу. Найважливішим розділом облікової політики підприємств, які займаються роздрібною торгівлею є вартісна оцінка товарів. Вищенаведені складові виступають методичною складовою облікової політики.

Крім методичної складової облікової політики слід також виокремлювати організаційну (включає організацію бухгалтерського обліку в частині відображення операцій з товарами) та технічну складову (передбачає визначення технічних засобів, які забезпечують ведення бухгалтерського обліку).

Серед елементів організаційної складової облікової політики операцій з товарами необхідно виокремити наступні:

- встановлення відповідальних осіб за ведення бухгалтерського обліку операцій з товарами та визначення їх посадових прав і обов'язків
- затвердження переліку посад, які відповідають за одержання, зберігання і списання товарів;
- затвердження робочого плану рахунків в частині операцій з товарами;
- визначення складу постійно діючої інвентаризаційної комісії та встановлення строків інвентаризації;
- затвердження графіку документообігу в частині операцій з товарами.

До елементи технічної складової облікової політики покликані забезпечити реалізацію методичної та організаційної складових за допомогою того комплексу процедур, що входять до нього. Характеристика елементів облікової політики щодо операцій з товарами представлена на рис.1.

Використання наведених елементів облікової політики при формуванні Положення про облікову політику підприємства надасть можливість головному бухгалтеру формувати різнобічну та всеохоплюючу інформацію про операції з товарами в розрізі інформаційних запитів системи управління.

Рис.1. Основні елементи облікової політики щодо операцій з товарами

Висновки й перспективи подальших розвідок. За результатами проведених досліджень доведено необхідність формування облікової політики підприємства щодо операцій з товарами. Враховуючи варіативність законодавчої бази обґрунтовані основні складові та елементи облікової політики операцій з товарами, використання яких забезпечить достовірне визначення фінансових результатів господарювання підприємства, дозволить отримати достовірну інформацію щодо товарів для відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності. Перспективами подальших досліджень є критичний аналіз існуючих методичних підходів до облікового відображення товарів.

1. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16 липня 1999 року №996-XIV: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
2. Наказ Міністерства фінансів України “Про затвердження методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку запасів” від 10.01.2007 р. № 2 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=v0002201-07>
3. Про облікову політику: лист Міністерства фінансів України № 31-34000-10-5/27793 від 21.12.2005 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.minfin.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=58984&cat_id=34931
4. ПСБО 9 “Запаси” Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 02.11.1999 р. за № 751/4044 : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>
5. Слободяник Ю.Б. Організація облікової політики в Україні: проблеми гармонізації / Ю.Б. Слободяник, Ю. О. Хоменко // Вісник Української академії банківської справи. – 2010. – № 1 (28). – С. 14–18.
6. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік на підприємствах України: Підручн. для студ. економ. спец. ВНЗ / Н.М. Ткаченко. – 6-те вид. – К.: А.С.К., 2002. – 784 с.
7. Фатюха Н.Г. Облікова політика торговельного підприємства : [Електронний ресурс] / Н.Г. Фатюха, І.В. Бобіна. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/2_KAND_2011/Economics/78372.doc.htm
8. Хабарова Л.П. Методологические аспекты учетной политики 2002 года / Л.П. Хабарова // Бухгалтерский бюллетень. – 2002. – № 2. – С. 7-31.
9. Щирба М.Т. Облікова політика в системі управлінського обліку: монографія / М.Т. Щирба. – Тернопіль: ВПЦ “Економічна думка ТНЕУ”, 2011. – 340 с.